

WOORD VOORAF

Meer en meer worden filosofen tegenwoordig geboeid door het probleem van de relatie tussen taal en werkelijkheid. Weliswaar is het zeker niet zo dat men dat probleem nu voor het eerst ontdekt. Reeds lange tijd wist men dat de taal (en de concepten) die wij gebruiken bepalend zijn voor de wijze waarop wij de werkelijkheid ervaren. Recentelijk kreeg het probleem echter een nieuwe en opwindender inhoud. Filosofen van de exacte wetenschap stootten op het gegeven van een systematische onbepaaldheid in de relatie tussen natuurwetenschappelijke taal en de fysische werkelijkheid. Het tot dusverre bestaande vertrouwen op een parallelle tussen taal en werkelijkheid werd hiermee verstoord; de taal bleek een onvermoede autonomie te bezitten ten opzichte van de werkelijkheid.

Het loont de moeite dit probleem te onderzoeken voor wat betreft de geschiedbeoefening. Vooral omdat het vermoeden gerechtvaardigd lijkt dat die autonomie van de taal zich in de geschiedbeoefening nog duidelijker manifesteert dan in de exacte wetenschappen. Dankzij de precisie van natuurwetenschappelijke theorieën is daar de correspondentie tussen taal en werkelijkheid toch strikter dan in het geval van de geschiedbeoefening. De vraag naar de relatie tussen taal en werkelijkheid, die nu al de wetenschapsfilosofische discussie zo domineert, belooft daarom voor de geschiedbeoefening nog interessanter perspectieven op te leveren. Dat is de reden waarom voor dit onderwerp gekozen werd.

Allereerst wordt bovenbeschreven problematiek nader ingeleid door een polemiserend tweegesprek tussen de geschiedfilosofen dr. A.A. van den Braembussche en dr. F.R. Ankersmit. Dit zogenaamd probleemstellend debat zal worden gevolgd door een viertal artikelen, welke uitwerkingen zijn van lezingen uitgesproken op het, onder auspiciën van de Internationale School voor Wijsbegeerte gehouden, congres: *Geschiedenis: verhaal of wetenschap* ? Een kort verslag van dit congres door één van de wetenschappelijk medewerkers van deze School gaat hieraan vooraf.

In de drie daarop volgende debatten zullen deelaspekten van de relatie tussen TAAL EN GESCHIEDENIS aan de orde worden gesteld. Zo vragen dr. J.W. van der Dussen en dr. C. Offringa zich af, of de historiografie een onmisbaar onderdeel van de geschiedfilosofie vormt.

Peter Gay en prof. Bertels bestrijden elkaar vanuit de positie die zij innemen in het door Bertels zo aangeduide, 'stijl-voegt-kennis-toe-debat'.

De stelling dat het verleden anachronistisch, dat wil zeggen, met voorbijgaan aan de zelfuitleg van de historische actors, kan worden benaderd, doet drs. J.W. Drukker en prof. A. Blok van mening verschillen.

Vervolgens zijn bijdragen opgenomen van Carlo Ginzburg en drs. M. Zaalberg, die ieder op eigen wijze, de narratieve dimensie van geschiedschrijving belichten. De vraag naar het verschil tussen literatuur en geschiedschrijving zal eveneens gesteld worden in een vraaggesprek van R. Cuperus en J. Hermus met de historisch romanière Hella S. Haasse.

Op een heel andere manier komt de verhouding tussen literatuur en geschiedenis ter sprake in het artikel van dr. J.W. Oerlemans. Hierin gaat het met name om de problematiek rond 'literatuur als bron'.

TAAL EN GESCHIEDENIS hoopt zo vanuit het perspectief van de geschiedbeoefening een boeiende bijdrage te leveren aan de discussie(s) rond het probleem van de relatie tussen taal en (verleden) werkelijkheid.